

УДК 343.364

DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.6/24>**Вознюк А.А.**

Національна академія внутрішніх справ

ORCID ID: 0000-0002-3352-5626

Каменський Д.В.

Бердянський державний педагогічний університет

ORCID ID: 0000-0002-3610-2514

ВВЕДЕННЯ В ОМАНУ СУДУ АБО ІНШОГО УПОВНОВАЖЕНОГО ОРГАНУ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У статті проаналізовано проблеми, які виникають під час притягнення до відповідальності за кримінальне правопорушення, передбачене ст. 384 Кримінального кодексу України, – введення в оману суду або іншого уповноваженого органу. Досліджено проблеми правозастосування, пов'язані з об'єктивними та суб'єктивними ознаками цього делікту. Визначено предмети окремих складів введення в оману суду або іншого уповноваженого органу – завідомо неправдиві показання свідка та/або потерпілого, висновок експерта чи спеціаліста, звіт оцінювача, недостовірні або підроблені докази, а також неправильний переклад. Аргументовано складність встановлення потерпілих від кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 Кримінального кодексу України. Водночас таким потерпілим запропоновано визнавати щонайменше особу, яку підозрюють чи обвинувачують у вчиненні правопорушення, якщо кримінально протиправне діяння спрямоване на притягнення її до відповідальності. Розглянуто питання тлумачення спеціальних суб'єктів кримінального правопорушення – свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, оцінювача, перекладача. В контексті реформування кримінального законодавства звернено увагу на положення проєкту КК, в якому зазначені діяння диференційовано в межах різних складів кримінальних правопорушень. За результатами порівняльного аналізу диференціації кримінальної відповідальності у ст. 384 (Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу) КК та в ст. 8.2.16. (Неправдиві показання), 8.2.18. (Ненадання висновку або надання неправдивого висновку судовим експертом), 8.2.27. (Ненадання висновку або надання неправдивого висновку спеціалістом), 8.2.17. (Незаконні діяння щодо доказів), 8.2.19. (Неправдивий переклад) проєкту КК визначено напрями удосконалення зазначених кримінально-правових заборон як в чинному законі про кримінальну відповідальність, так і в його проєкті.

Ключові слова: введення в оману, неправдиве показання, кримінальні правопорушення проти правосуддя, суд, потерпілий, свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, розслідування, доказування.

Постановка проблеми. Необхідність кримінально-правової охорони сучасного механізму правосуддя обумовлена зокрема потребою в кримінально-правових заборонах, які б убезпечували громадян, з одного боку, від незаконного притягнення їх до кримінальної відповідальності, а з другого – забезпечували б реалізацію принципу невідворотності застосування заходів кримінально-правового характеру. Помітну роль у цьому відіграють питання правдивості показань свідка, потерпілого, висновків експерта та спеціаліста, звіту оцінювача про оцінку майна, правильності перекладу, зробленого перекладачем, а також подання достовірних доказів.

Саме тому ключова роль у системі деліктів проти правосуддя, що перешкоджають отриманню необхідних доказів та встановленню об'єктивної істини під час досудового розслідування та судового розгляду, відводиться ст. 384 Кримінального кодексу України (далі – КК), яка визначає підстави кримінальної відповідальності за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам кримінальної відповідальності за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу присвячено роботи Н. Ю. Алексєєвої, Г. Д. Борейко, О. М. Броневицької, О. І. Габро, Ю. О. Глоб, О. О. Дудорова, С. П. Кучевської, Р. Л. Макси-

мовича, М. І. Мельніченка, В. О. Навроцької, В. М. Нікітенко, В. І. Опанасенка, М. В. Осадчого, Л. М. Палюх, О. В. Фелика, М. І. Хавронюка, М. В. Шепітька, К. А. Шуневич, Б. І. Яворського, Г. З. Яремко та інших. Водночас, ця тематика і надалі залишається вкрай актуальною.

Метою статті є з'ясування сучасних проблем кримінальної відповідальності за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу, а також формулювання пропозицій щодо їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу. Застосування ст. 384 КК правоохоронними та судовими органами дозволило виявити ряд проблем теоретичного та практичного характеру, розв'язання яких здане покращити якість цієї кримінально-правової заборони або створити досконалішу норму в новому законі про кримінальну відповідальність.

Предмети кримінального правопорушення. Дослідження варто розпочати із факультативних ознак об'єкта кримінального правопорушення – предмета та потерпілого. Предмет кримінального правопорушення визначають як факультативну ознаку об'єкта кримінального правопорушення, що знаходить свій прояв у матеріальних цінностях (котрі людина може сприймати органами чуття чи фіксувати спеціальними технічними засобами), з приводу яких та шляхом безпосереднього впливу на які (або без такого впливу) вчиняється кримінально протиправне діяння [1, с. 167]. Предметом складу кримінального правопорушення визнають також матеріальний об'єкт (річ, інформація, енергія), який має інтелектуальну, майнову чи іншу цінність, та щодо якого вчинене кримінальне правопорушення (ст. 2.2.2. проєкту КК) [2].

Виходячи з цього предметом складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, Ю. О. Гломб слушно визнає завідомо неправдиві показання свідка та/або потерпілого, висновок експерта чи спеціаліста, звіт оцінювача, що містять у собі певну інформацію, яка має значення та стосується обставин справи, що розглядається та які мають інформаційну форму [3, с. 10]. Має рацію і Н. Ю. Алексеева в тому, що інформація, яка міститься у показаннях свідка, висновку експерта чи перекладі, не може бути визнана предметом злочину, доки не буде матеріалізована (висновок, протокол інші документи, в тому числі відео-, аудіозаписи) [4, с. 142].

Водночас поза увагою дослідників залишилися недостовірні або підроблені докази, а також неправильний переклад, зроблений перекладачем, які також логічно визнавати предметами цього

кримінального правопорушення. Ці речі матеріального світу безпосередньо пов'язані з кримінально-протиправними діяннями: поданням – у випадку з доказами та підготовкою – у випадку з перекладом. Тобто діяння у цих випадках безпосередньо пов'язані з предметом, оскільки вчиняються щодо доказів та перекладу.

Потерпілі від кримінального правопорушення. Важливо встановити, чи є в складі кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, потерпілі та кого до них слід віднести. Потерпілим в теорії кримінального права визнають різних суб'єктів, передусім лише фізичну особу [1, с. 82–83; 5, с. 397] або фізичну та юридичну особу [6, с. 77; 7, с. 6; 8, с. 15]. Водночас частина дослідників називає широке коло потерпілих: фізичну чи юридичну особу, державу, інше соціальне утворення або ж суспільство в цілому (М. В. Сенаторов) [9, с. 60], фізичну особу, певну спільність фізичних осіб, юридичну особу, об'єднання громадян або організацій, що виконують законодавчо унормовані завдання без створення юридичної особи, державу та органи місцевого самоврядування (В. І. Борисов) [10, с. 103]. Дискусійність цієї ознаки складу кримінального правопорушення очевидна і може бути вирішена шляхом доповнення закону про кримінальну відповідальність визначенням потерпілої особи. Тому, намагаючись розв'язати проблему, автори проєкту КК потерпілою особою пропонують визнавати фізичну особу (людину) чи юридичну особу, якій спричинено шкоду кримінальним правопорушенням (ст. 2.2.2.) [2]. На перший погляд складається враження, що потерпілою визнається лише особа, якій спричинено реальну шкоду, а не створено загрозу чи висловлено погрозу її спричинення. Однак системний аналіз положень проєкту КК свідчить про те, що в ньому передбачається система різних видів шкоди – неістотна, істотна, значна, тяжка, особливо тяжка, винятково тяжка та мізерна. Водночас окремі різновиди цієї шкоди включають, окрім власне самої шкоди, ще й створення загрози чи висловлення погрози її спричинення (наприклад, видами істотної шкоди у ст. 2.5.3. проєкту КК визнається «створення реальної небезпеки спричинення значної, тяжкої чи особливо тяжкої шкоди...», а видами значної шкоди у ст. 2.5.4. проєкту КК є «погроза спричиненням тяжкої чи особливо тяжкої шкоди»).

Таким чином, потерпілим є передусім той, кому завдано шкоди або створено загрозу чи висловлено погрозу її завдання. Виходячи з назви статті, (Введення в оману суду або іншого уповноваже-

ного органу) потерпілим на перший погляд є суд або інший уповноважений орган. На підставі аналізу диспозиції статті, окрім суду, можна виділити такі уповноважені органи як орган, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, Вища рада правосуддя, тимчасова слідча чи спеціальна тимчасова слідча комісія Верховної Ради України. Однак кому заподіюється шкода в результаті введення в оману зазначених суб'єктів – суду або іншому уповноваженому органу чи можливо стороні обвинувачення або захисту? Можливо усім в певній мірі, про що свідчить зміст безпосереднього основного та безпосереднього додаткового об'єктів цього делікту, однак, чи будь-яка шкода є достатньою для визнання певної особи потерпілою – питання відкрите.

З цього приводу А. С. Беніцький зауважує, що така ознака, як потерпілий від злочину, має значення при кваліфікації діянь, передбачених ст. 371, 372, 374, ч. 2 ст. 375, 376–381, ч. 2 ст. 383, ч. 2 ст. 384, 386, ч. 2 ст. 387, 391–393, 397–400 КК та ін. Потерпілими від злочину можуть бути: учасники кримінального процесу, судді, представники адміністрації установи виконання покарань, захисники або представники особи з надання правової допомоги тощо [11, с. 510]. Як відомо в ч. 2 ст. 384 КК йдеться про введення в оману суду або іншого уповноваженого органу, поєднане з обвинуваченням у тяжкому чи особливо тяжкому злочині, або зі штучним створенням доказів обвинувачення чи захисту. Водночас, якщо в ч. 2 ст. 384 КК йдеться про поєднаність відповідного діяння з обвинуваченням у тяжкому чи особливо тяжкому злочині, то можна припустити, що ч. 1 цієї статті охоплює аналогічне діяння щодо обвинувачення в нетяжкому злочині чи кримінальному проступку. Тому виникає логічне питання: чому А. С. Беніцький не визнає потерпілими певних осіб у випадку обвинувачення в нетяжкому злочині чи кримінальному проступку?

Аналіз судової практики свідчить, що надання суду завідомо неправдивих показань свідком може здійснюватися з метою притягнення до кримінальної відповідальності особи за кримінальне правопорушення, якого вона не вчиняла [12; 13] або, навпаки, для сприяння уникненню кримінальної відповідальності особою, яка вчинила кримінальне правопорушення [14]. Таким чином, щонайменше у випадку надання показань щодо притягнення до кримінальної відповідальності особи, яка не вчиняла кримінальне правопорушення, таку особу можна визнати потерпілою від кримінального правопорушення, передбаченого

ч. 1 ст. 384 КК, оскільки виникає загроза незаконного притягнення її до кримінальної відповідальності. Якщо ж завдяки неправдивим свідченням певна особа уникає кримінальної відповідальності, то потерпілий не може реалізувати своє право на справедливе судове рішення та/або відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням.

Відтак питання щодо статусу суду та іншого уповноваженого органу у ст. 384 КК залишається дискусійним. Розв'язання проблеми вбачається передусім в уточненні поняття потерпілого в теорії кримінального права та його відмежуванні від інших учасників кримінально-правових відносин. Варто також дослідити питання щодо визначення кримінально-правового статусу окремих осіб, які безпосередньо не відносяться до потерпілих чи суб'єктів кримінальних правопорушень, однак пов'язані з ознаками складу злочину чи кримінального проступку.

Отже, потерпілим від кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, може бути щонайменше особа, яку підозрюють чи обвинувачують у вчиненні правопорушення, якщо неправдиві показання свідка та/або потерпілого, висновок експерта чи спеціаліста, звіт оцінювача, недостовірні або підроблені докази, а також неправильний переклад спрямовані на притягнення її до відповідальності.

Суб'єкти кримінального правопорушення. Аналіз диспозиції ст. 384 КК дає підстави стверджувати, що суб'єкт цього кримінального правопорушення спеціальний – свідок, потерпілий, експерт, спеціаліст, оцінювача, перекладач. Важливо звернути увагу на той факт, що тлумачення більшості цих суб'єктів слід здійснювати передусім на основі положень КПК України, оскільки здебільшого це учасники кримінального провадження. Виключення становить лише оцінювач, який підписує звіт про оцінку майна – документ, що містить висновки про вартість майна. Його діяльність регламентується Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12 липня 2001 року.

Однак у певних ситуаціях йдеться також про осіб, які беруть участь у провадженні в справі про адміністративне правопорушення – потерпілий, свідок, експерт, перекладач. Наприклад, Особа-3 перебуваючи в судовому засіданні, під час розгляду справи про адміністративне правопорушення щодо притягнення Особи-7 до адміністративної відповідальності, передбаченої ст. 130 КУпАП, та будучи попередженим судом

про кримінальну відповідальність, передбачену ст. 384 КК, надавши суду присягу говорити лише правду, усвідомлюючи характер своїх свідчень, які мають значення для повного, об'єктивного та всебічного з'ясування всіх обставин справи, свідомо ввів суд в оману, шляхом надання завідомо неправдивих показань, бажаючи визнання судом Особи-7 не винуватим у вчиненні адміністративного правопорушення. Дії Особи-7 кваліфіковано як введення в оману суду шляхом надання завідомо неправдивого показання, як свідка, тобто вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 384 КК [15].

Водночас особа може давати завідомо неправдиві показання в судах різних юрисдикцій, оскільки окрім кримінального провадження існують цивільне, господарське, адміністративне провадження та провадження у справі про адміністративне правопорушення. Не випадково автори проекту КК пропонують криміналізувати у ст. 8.2.16 надання завідомо неправдивих показань під час досудового розслідування або в суді будь-якої юрисдикції.

Термін «потерпілий» в контексті суб'єкта кримінального правопорушення у ст. 384 КК слід тлумачити обмежено залежно від сфери провадження. Якщо це кримінальне провадження, то йдеться фактично не про будь-якого потерпілого, визначеного ст. 55 КПК України, а лише про фізичну особу, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також адміністратора за випуском облігацій, який відповідно до положень Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» діє в інтересах власників облігацій, яким кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди, за умови, що вони набули такого кримінального процесуального статусу, тобто подали заяву про вчинення кримінального правопорушення або заяву про залучення до провадження як потерпілого. Неможливість визнання суб'єктом цього кримінального правопорушення юридичної особи обумовлена тим, що таке діянням як неправдиве показання може вчинити лише фізична особа.

Особливість делікту, підстави кримінальної відповідальності за який встановлено у ст. 384 КК, полягає зокрема і в тому, що його суб'єктом може бути особа, що набула статусу потерпілого від іншого правопорушення (наприклад, потерпіла від тілесних ушкоджень надає неправдиві покази).

Диференціація кримінальної відповідальності. У ч. 1 ст. 384 КК криміналізовано такі діяння: 1) завідомо неправдиве показання свідка, потерпі-

лого; 2) завідомо неправдивий висновок експерта, спеціаліста; 3) подання завідомо недостовірних або підроблених доказів; 4) завідомо неправдивий звіт оцінювача про оцінку майна; 5) завідомо неправильний переклад, зроблений перекладачем.

Кримінальна відповідальність настає, якщо зазначені предмети, які фактично є доказами та джерелами доказів, складаються для надання або надаються чітко визначеним адресатам – органу, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, суду, Вищій раді правосуддя, тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України. Як слушно зауважують К. А. Шуневич та Н. А. Федорович не до кінця зрозуміла логіка (причина), чому у диспозиції обрані саме ці органи [16, с. 181; 17, с. 209]. На проблему звертають увагу й інші вчені, зокрема Л. М. Палюх пропонує виключити вказівку на тимчасові слідчі комісії зі ст. 384 КК та закріпити чітку вказівку на правову охорону діяльності МКС та КСУ [18, с. 147-149]. К. А. Шуневич обґрунтовує необхідність складання завідомо неправдивого висновку судовим експертом визнати кримінально-караним діянням, незалежно від того, для якого органу цей висновок складений [17, с. 14].

Задля визначення перспектив удосконалення формулювань зазначених діянь в контексті реформування кримінального законодавства варто звернутися до положень проекту КК, в якому зазначені діяння диференційовано в межах різних складів кримінальних правопорушень.

Завідомо неправдиві показання. Щодо неправдивих показань в ст. 8.2.16. проекту КК перелік суб'єктів цього діяння не обмежується виключно свідком і потерпілим, а включає фактично будь-яку особу, яка «надала завідомо неправдиві показання під час досудового розслідування або в суді будь-якої юрисдикції, крім підозрюваного або обвинуваченого, за винятком випадку, передбаченого п. 2 ст. 8.2.4 проекту КК». У п. 2 ст. 8.2.4 проекту КК пропонується криміналізувати обмову підозрюваним чи обвинуваченим іншої людини у вчиненні кримінального правопорушення.

Г. Д. Борейко з цього приводу зауважує, що питання вимоги надання правдивих показань підозрюваним/обвинуваченим в юридичній літературі є дискусійним, адже закон надає можливість захищатися всіма засобами і способами: як тими, що передбачені, так і тими, що не передбачені законом, але не суперечать йому. Встановлювати чи не встановлювати таку заборону залежить виключно від волі законодавця та його бажання навантажувати кримінальне провадження вста-

Діяння у ст. 384 КК та статтях проєкту КК

Форми об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 384 КК	Кримінально-правові заборони в проєкті КК
завідомо неправдиве показання свідка, потерпілого, складені для надання або надані органу, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, суду, Вищій раді правосуддя, тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України	Стаття 8.2.16. Неправдиві показання Особа, яка надала завідомо неправдиві показання під час досудового розслідування або в суді будь-якої юрисдикції, крім підозрюваного або обвинуваченого, за винятком випадку, передбаченого пунктом 2 статті 8.2.4 цього Кодексу ¹ , – вчинила злочин 1 ступеня.
завідомо неправдивий висновок експерта, спеціаліста, складені для надання або надані органу, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, суду, Вищій раді правосуддя, тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України	Стаття 8.2.18. Ненадання висновку або надання неправдивого висновку судовим експертом Судовий експерт, який всупереч закону: 1) не надав висновок без поважної причини, 2) надав завідомо неправдивий висновок або 3) відмовився роз'яснити наданий ним висновок чи завідомо неправдиво роз'яснив його, – вчинив злочин 1 ступеня. Стаття 8.2.27. Ненадання висновку або надання неправдивого висновку спеціалістом Спеціаліст, який всупереч закону: 1) не надав висновок без поважної причини або 2) надав завідомо неправдивий висновок, – вчинив проступок.
подання завідомо недостовірних або підроблених доказів органу, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, суду, Вищій раді правосуддя, тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України	Стаття 8.2.17. Незаконні діяння щодо доказів Особа, яка підробила, приховала, знищила чи зіпсувала доказ, що використовується у цивільному, господарському, адміністративному провадженні чи провадженні у справі про адміністративне правопорушення, – вчинила злочин 1 ступеня.
завідомо неправдивий звіт оцінювача про оцінку майна, складений для надання або наданий органу, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, суду, Вищій раді правосуддя, тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України	
завідомо неправильний переклад, зроблений перекладачем для надання або наданий органу, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, суду, Вищій раді правосуддя, тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України	Стаття 8.2.19. Неправдивий переклад Перекладач, який здійснив завідомо неправдивий переклад для органу, що здійснює досудове розслідування, або в суді будь-якої юрисдикції, – вчинив злочин 1 ступеня.

новленням істини чи визнанням існування неправди. На даний час законодавство України не містить прямої заборони використання підозрюваним/обвинуваченим при своєму захисті неправдивих повідомлень про вчинення кримінального правопорушення завідомо невинуватою особою. Водночас, на її думку, встановлення в ст. 384 КК кримінальної відповідальності підозрюваного/обвинуваченого за неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення завідомо невинуватою особою забезпечить ефективність кримінального судочинства [19, с. 118-121]. Така позиція підтримується й іншими вченими, які зокрема зазначають, що підозрюваний, обвинувачений має нести відповідальність за введення

суду та органів досудового розслідування в оману, навіть якщо таке введення було використано для захисту від підозри (обвинувачення), щоб уникнути кримінальної відповідальності [20].

Водночас у контексті цього постає інша проблема, яка стосується випадків обмови підозрюваним чи обвинуваченим працівників правоохоронних органів у застосуванні ними незаконним методів досудового розслідування. Закриття кримінального провадження щодо правоохоронців у таких випадках може відбуватися як через відсутність факту застосування протиправних методів досудового розслідування, так і недоведення їх вчинення. Тому С. П. Кучевська, Б. І. Яворський пропонують у таких ситуаціях спеціальні під-

¹ Будучи підозрюваним чи обвинуваченим, обмовила іншу людину у вчиненні кримінального правопорушення.

стави виключення кримінальної відповідальності, зокрема за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину особи, яка повідомила про застосування щодо неї насильства працівниками правоохоронних органів [21].

Важливо звернути увагу на те, що у ст. 8.2.16. проекту КК суттєво обмежується адресат завідомо неправдивих показань вказівкою на час вчинення цього діяння (під час досудового розслідування) та його місце/обстановку (в суді будь-якої юрисдикції). У ст. 384 КК замість вказівки на час і місце вчинення делікту законодавець безпосередньо зазначив про адресата неправдивих показань – орган, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, суд, Вища рада правосуддя, тимчасова слідча чи спеціальна тимчасова слідча комісія Верховної Ради України. Таким чином, ст. 8.2.16 проекту КК не включає завідомо неправдиві показання, надані органу, що здійснює виконавче провадження, Вищій раді правосуддя, тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України.

Завідомо неправдивий висновок експерта та спеціаліста. У ст. 384 КК криміналізовано лише завідомо неправдивий висновок експерта та спеціаліста. Натомість у ст. 8.2.18. проекту КК пропонується встановити кримінальну відповідальність ще й за ненадання висновку без поважної причини, відмову роз'яснити наданий висновок чи завідомо неправдиве його роз'яснення. У ст. 8.2.27 проекту КК йдеться про такі ж діяння щодо висновку спеціаліста, окрім завідомо неправдивого його роз'яснення. А відтак, відповідальність спеціаліста за завідомо неправдиве роз'яснення свого висновку ст. 8.2.27 проекту КК не охоплюється.

Водночас ні в КК, ні в його проекті, не передбачене вчинення зазначених діянь з необережності, адже можуть мати місце випадки, коли експерт чи спеціаліст через свою несумлінність надає неправильний висновок.

Подання завідомо недостовірних або підроблених доказів. Щодо доказів кримінально протиправних діянь в КК та його проекті ситуація парадоксальна. Відповідно до ст. 384 КК особу можуть притягнути до кримінальної відповідальності лише за подання завідомо недостовірних або підроблених доказів. Відтак, кримінальна відповідальність за підроблення, приховування, знищення чи псування доказів за цією статтею не настає. Натомість в проєктованій ст. 8.2.17 все навпаки: до кримінальної відповідальності можуть притягнути за підроблення, приховування, знищення чи псування доказів,

однак не за подання завідомо недостовірних або підроблених доказів. У ст. 8.2.17 проекту КК важливою є вказівка на те, що зазначений доказ використовується у цивільному, господарському, адміністративному провадженні чи провадженні у справі про адміністративне правопорушення. Це значно полегшує тлумачення кримінально-правової заборони, однак складно не помітити відсутності тут згадки про кримінальне провадження.

Завідомо неправильний переклад. Щодо завідомо неправдивого перекладу варто зазначити, що в обох нормах (ст. 384 КК та ст. 8.2.19 проекту КК) йдеться про завідомо неправильний переклад, зроблений перекладачем. Водночас, як видається, вказівка в проекті КК на те, що переклад здійснено в суді, а не для суду у певних випадках може спричинити труднощі у правозастосовній діяльності, адже сам процес перекладу може відбуватися в іншому місці, якщо йдеться скажімо про якийсь документ.

Висновки. Визначено предмети окремих складів введення в оману суду або іншого уповноваженого органу – завідомо неправдиві показання свідка та/або потерпілого, висновок експерта чи спеціаліста, звіт оцінювача, недостовірні або підроблені докази, а також неправильний переклад.

Аргументовано, що складність встановлення потерпілих від кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, обумовлена потребою визначення шкоди від цього делікту, а також необхідністю визначення статусу суду та іншого уповноваженого органу. Розв'язання проблеми вбачається якщо не у розширенні поняття потерпілого, то у виділенні нового учасника кримінально-правових відносин, відмінного від потерпілого. Водночас потерпілим від кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, може бути щонайменше особа, яку підозрюють чи обвинувачують у вчиненні правопорушення, якщо неправдиві показання свідка та/або потерпілого, висновок експерта чи спеціаліста, звіт оцінювача, недостовірні або підроблені докази, а також неправильний переклад спрямовані на притягнення її до відповідальності.

Встановлено, що особа може давати завідомо неправдиві показання в судах різних юрисдикцій, оскільки окрім кримінального провадження існують цивільне, господарське, адміністративне провадження та провадженні у справі про адміністративне правопорушення. Теж саме стосується й інших спеціальних суб'єктів цього делікту.

У контексті удосконалення підстав кримінальної відповідальності за введення в оману

суду або іншого уповноваженого органу запропоновано: 1) у ст. 384 КК конкретизувати місце/обстановку вчинення цього делікту або адресат, до якого спрямовані відповідні кримінально-протиправні діяння, вказівкою на суд будь-якої юрисдикції або будь-який вид провадження (кримінальне, цивільне, господарське, адміністративне провадження та провадженні у справі про адміністративне правопорушення); 2) терміни, що позначають спеціальних суб'єктів кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, тлумачити обмежено залежно від виду суду чи провадження з урахуванням відповідних законодавчих положень, що визначають статус учасників судочинства; 3) розглянути питання щодо доцільності криміналізації в ст. 384 КК ненадання судовим

експертом висновку без поважної причини, відмову роз'яснити наданий висновок чи завідомо неправдиве його роз'яснення, а також ненадання спеціалістом висновку без поважної причини, відмову роз'яснити наданий висновок подібно до того, як це пропонується в ст. 8.2.18 та 8.2.27 проєкту КК; 4) дослідити питання встановлення відповідальності за підготовку експертом чи спеціалістом неправильного висновку через несумлінне ставлення до своїх професійних обов'язків; 5) розглянути питання доцільності встановлення кримінальної відповідальності за підроблення, приховування, знищення чи псування доказів, а не лише за подання завідомо недостовірних або підроблених доказів; 6) у ст. 8.2.19. проєкту КК уточнити, що переклад здійснено для суду, а не в суді.

Список літератури:

- Музика А. А., Лашук Є. В. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання : монографія. Київ : Паливода А. В., 2011. 192 с.
- Контрольний текст проєкту нового КК України (станом на 13 жовтня 2023 р.). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2023/10/14/kontrolnyj-tekst-proyektu-kk-13-10-2023.pdf>
- Гломб Ю. О. Кримінальна відповідальність за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу: дис. ... докт. філософії: 081. Київ, 2023. 229 с.
- Алексеева Н. Ю. Кримінальна відповідальність за злочини проти правосуддя, що вчиняються свідками, експертами, перекладачами або щодо них: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2017. 236 с.
- Мовчан Р. О. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері земельних відносин: законодавство, доктрина, практика : монографія; передмова О. О. Дудорова. Вінниця, 2020. 1152 с.
- Ткаченко І. М. Сучасні концепції потерпілого від кримінального правопорушення в теорії кримінального права. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2021. № 4 (18). С. 73–85. DOI: 10.34015/2523-4552.2021.4.06
- Панов М. І. Захист прав та інтересів потерпілого – конститутивна функція кримінального права та процесу. *Державна політика у сфері захисту прав потерпілих від кримінальних правопорушень в Україні : матеріали круглого столу* (Харків, 25 квіт. 2013 р.). Харків : Право, 2013. С. 5–8.
- Яценко А. М. Примирення з потерпілим у механізмі кримінально-правового регулювання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2006. 20 с.
- Сенаторов М. В. Потерпілий від злочину в кримінальному праві / За наук. ред. В. І. Борисова. Харків : Право, 2006. 208 с.
- Борисов В. І. Потерпілий від злочину як соціальний суб'єкт кримінально-правової охорони. *Право України*. 2017. № 2. С. 100–107.
- Кримінальне право. Особлива частина: підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Луганськ: Елтон-2, 2012. Т. 2. 780 с.
- Вирок Добропільського міськрайонного суду Донецької області від 17 травня 2023 р. у справі № 933/167/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110914513>
- Вирок Личаківського районного суду м. Львова від 23 листопада 2023 р. у справі № 463/10535/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115118561>
- Вирок Кам'янець-Подільського міськрайонного суду Хмельницької області від 30 червня 2023 р. у справі № 676/4290/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111934991>
- Вирок Стрийського міськрайонного суду Львівської області від 07 лютого 2023 р у справі № 447/1522/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108837582>
- Шуневич К. А., Федорович Н.А. Доцільність встановлення кримінальної відповідальності судового експерта за надання завідомо неправдивого висновку та ознаки такого кримінального правопорушення. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. Випуск 74. 2022. С. 176–187. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2022.74.176>
- Шуневич К. А. Моделі організації та проведення судової експертизи у кримінальному судочинстві в державах Європи і в Україні: дис. ... докт. філософії: 081. Львів, 2023. 351 с.

18. Палюх Л. М. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення проти правосуддя: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2021. 554 с.
19. Борейко Г. Д. Обмова підозрюваним/обвинуваченим завідомо невинуватої особи як свобода від самовикриття чи зловживання правом? *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. № 2. С. 118–121.
20. Navrotska, V., Bronevytska, O., Yaremko, G., Maksymovych, R., & Matolych, V. (2021). The criminal responsibility for defamation of knowingly innocent. *Amazonia Investiga*, 10(44), 241–251. <https://doi.org/10.34069/AI/2021.44.08.23>
21. Кучевська С. П., Яворський Б. І. Право обвинуваченого на неправдиві показання як елемент favor defensionis. *Адвокат*. 2011. № 2. С. 18–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/adv_2011_2_2

Vozniuk A.A., Kamensky D.V. MISLEADING THE COURT OR OTHER AUTHORIZED BODY: PRESSING ISSUES OF CRIMINAL LIABILITY

The article examines issues, which arise during prosecution for a criminal offense provided for in Art. 384 of the Criminal Code of Ukraine, – misleading the court or other authorized body. The issues of law enforcement related to the objective and subjective features of this offense have been studied. The objects of individual components of misleading the court or other authorized body have been identified – knowingly false testimony of a witness and/or victim, an expert or specialist opinion, an appraiser's report, unreliable or forged evidence, as well as incorrect translation. The difficulty of establishing the victims of the criminal offense provided for in Art. 384 of the Criminal Code of Ukraine has been argued. At the same time, such victims are asked to be recognized at least as a person who is suspected or accused of committing a crime, if the criminal act is aimed at bringing him to justice. The issue of interpretation of special subjects of a criminal offense, such as witness, victim, expert, specialist, evaluator, translator, has been considered. In the context of reforming criminal legislation, attention has been drawn to the provisions of the draft Criminal Code, in which the specified acts are differentiated within the limits of different types of criminal offenses. Based on the results of a comparative analysis of the differentiation of criminal liability in Art. 384 (Misleading the court or other authorized body) of the Criminal Code and in Art. 8.2.16 (False statements), 8.2.18 (Failure to provide an opinion or providing a false opinion by a forensic expert), 8.2.27 (Failure to provide a conclusion or provision of a false conclusion by a specialist), 8.2.17 (Illegal actions regarding evidence), 8.2.19 (False translation) the draft Criminal Code defines directions for improvement of the specified criminal law prohibitions both in the current law on criminal liability and in its draft.

Key words: *misleading, false testimony, criminal offenses against justice, court, victim, witness, expert, specialist, translator; investigation, evidence.*